

**MAKİNE PROGRAMI
MALZEME
TEKNOLOJİSİ-I-
(DERS NOTLARI)
Prof.Dr.İrfan AY**

Öğr. Gör. Fahrettin Kapusuz

2008-2009

BALIKESİR

Prof. Dr. İRFAN AY / Öğr. Gör. FAHRETTİN KAPUSUZ

GİRİŞ

BALIKESİR

Prof. Dr. İRFAN AY / Öğr. Gör. FAHRETTİN KAPUSUZ

DERSİN AMACI

Endüstride kullanılan malzemeleri tanıma ve sınıflandırmaya bilme

Endüstride teknikerler ve mühendisler, çalışan bir sistem tasarlarlar. Ve bunu gerçekleştirmek isterler. Bu tasarımın Herbir elemanını aynı veya ayrı özellikte bir malzemeden yapmak isterler. Bunun için kullanacağı malzemeyi iyice tanıması gerekir. Malzeme dünyasını bir “**menü**” ye benzetecek olursak aşağıdaki şemayı incelememiz gerekecek.

Malzeme **MENÜSÜ**

Metaller

Seramikler

Polimerler

Kompozitler

METALLER

Metal olarak ;

demir,çelik,dökme demir,

Aluminyum,Bakır,Çinko,Titanyum,Magnezyum,

Molibden,Nikel,Kurşun,Kalay gibi

pek çok kullanılan mühendislik malzemeleri vardır.

DEMİR (Saf halde)

Özgül ağırlığı : 7,8 g / cm³

Akma mukavemeti : Düşük daN / mm²

Çekme mukavemeti : Orta daN/mm²

Kopma uzaması : % fazla

Demir; İçinde hiç karbon olmayan elementin adıdır.

Prof. Dr. İRFAN AY / Öğr. Gör. FAHRETTİN KAPUSUZ

Demir; İçinde hiç karbon olmayan elementin adıdır.

Prof. Dr. İRFAN AY / Öğr. Gör. FAHRETTİN KAPUSUZ

ÇELİK

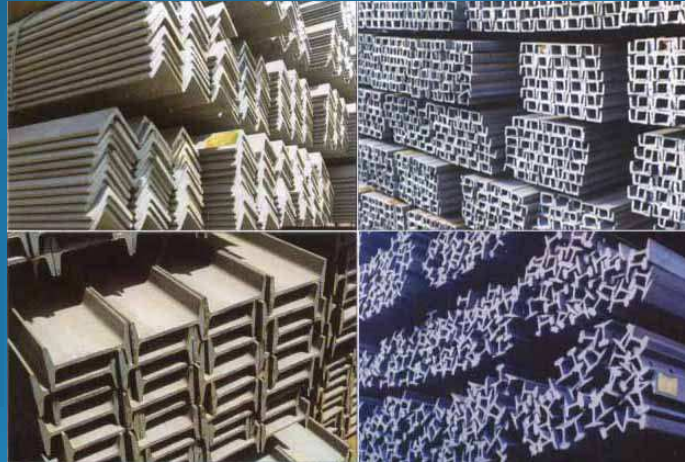

Özgül ağırlığı : 7,8 g / cm³

Akma mukavemeti : 20 - 1100 daN/ mm²

Çekme mukavemeti : 30 - 1100 daN/mm²

Kopma uzaması : % 10 - 40

Çelik ; İçinde % olarak 0-2 oranında karbon bulunan demir- karbon (**Fe-C**) alaşımına çelik denir.

Saç'hali

Tel çekilme hali

Plaka hali

Şerit hali

Boru hali

Yapı çelikleri

Profiller

Çeşitli mil'ler

Kare içi dolu profil

DÖKME DEMİR

Özgül ağırlığı : 7,8 g / cm³

Akma mukavemeti :

Çekme mukavemeti : 12 - 48 daN/ mm²

Kopma uzaması : % hemen hemen hiç

Dökme demir olarak ;

Değirmen bilyaları

Izgara

Soba

LPG Gaz ocağı

Izgara

ALUMİNYUM

Özgül ağırlığı : 2,7 g / cm³

Akma mukavemeti : 2 - 46 daN / mm²

Çekme mukavemeti : 6 - 53 daN / mm²

Kopma uzaması : % 3 - 40

Aliminyum malzemeleri olarak ;

Boru olarak

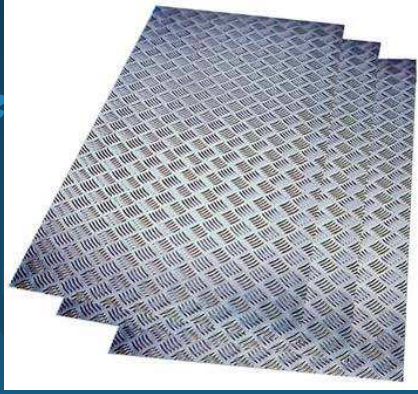

Folye olarak

Bahçe çatısı

panel

Tencereler

Gözlük çerçevesi

Uçak kanadı

Kapı kolu

BAKIR

Özgül ağırlığı : 8,9 g / cm³

Akma mukavemeti : 4 - 45 daN / mm²

Çekme mukavemeti : 15 - 75 daN / mm²

Kopma uzaması : % 5 - 30

Bakır malzemesi olarak ;

Çaydanlık

tel

Küre

Fittings'ler

Çubuklar

Çıplak kablolar

Şerit'ler

Bakır borular

Leğen

Düğme

Çeşitli parçalar

Çinko malzemesi olarak ;

Bilya olarak

Madalyalar

Vidalar

Galvanizli parçalar

Bardak altlığı

Yapıştırıcı

TİTANYUM

Özgül ağırlığı : 4,5 g / cm³

Akma mukavemeti : 18 - 105 daN / mm²

Çekme mukavemeti : 30 - 120 daN / mm²

Kopma uzaması : % 6 - 30

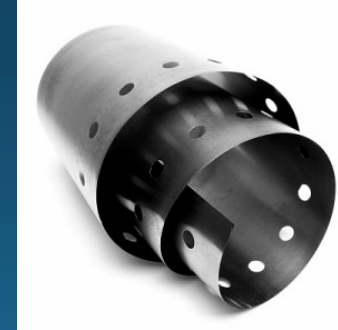
Titanyum malzemesi olarak ;

Yüzük

Plakalar

Folye

Ti kaplı saat

Ti kaplı cep tlf.

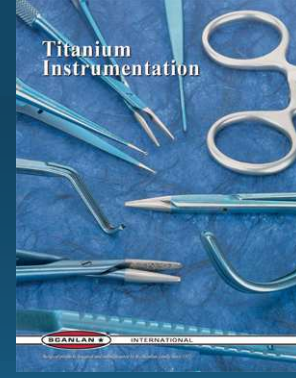
USB

Kaşık seti

Çerçeve

Tıp aletleri

Eksoz

Mondeo araba

Tüp'ler

MAĞNEZYUM

Özgül ağırlığı : 1,7 g / cm³

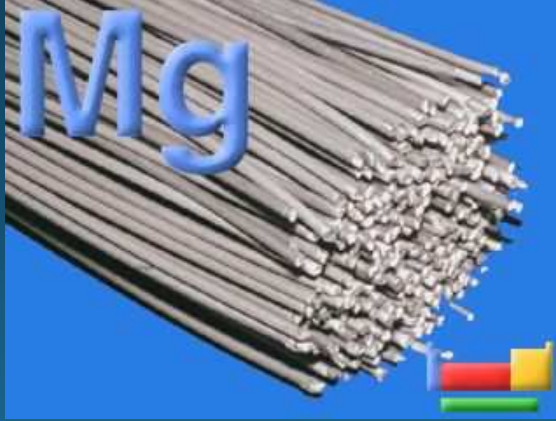
Akma mukavemeti : 16 - 22 daN / mm²

Çekme mukavemeti : 22 - 31 daN / mm²

Kopma uzaması : % 2 - 10

Magnezyum malzemesi olarak ;

Havada kararır

Ateşe dayanıklı
Pano

jant

Al-Mg örtülü
bakır

Beton
şamandırası

MOLİBDEN

Özgül ağırlığı : 10,2 g / cm³

Akma mukavemeti : - daN / mm²

Çekme mukavemeti : - daN / mm²

Kopma uzaması : % -

Molibden malzemesi olarak ;

Saç olarak

Tel

Paslanmaz Mo çeliği

Çubuk

Kutu

Vidalar

NİKEL

Özgül ağırlığı : 8,8 g / cm³

Akma mukavemeti : 10 - 65 daN / mm²

Çekme mukavemeti : 37 - 110 daN / mm²

Kopma uzaması : % 2 - 40

Nikel malzemesi olarak ;

Para

Ni kaplı demir tel

Pil

Ni kaplı

Vidalar

Tel olarak

Olta

Kanape

Ni kaplı Cu tel

Pil mlz.si - köpük

Tıraş seti

KURŞUN

Özgül ağırlığı : 11,34 g / cm³

Akma mukavemeti : - daN / mm²

Çekme mukavemeti : - daN / mm²

Kopma uzaması : % -

Kurşun malzemesi olarak ;

Kurşun uç'lar

vida

Batarya

Pb kaplı parçalar

Dengeleme maddesi

KALAY

Özgül ağırlığı : 7,30 g / cm³

Akma mukavemeti : - daN / mm²

Çekme mukavemeti : - daN / mm²

Kopma uzaması : % -

Kalay malzemesi olarak ;

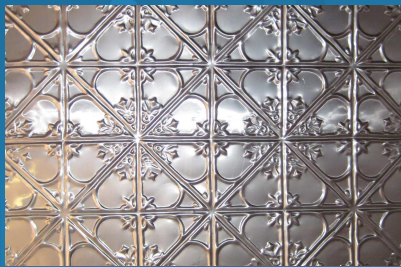
Kalay kaplı

Kapasitör

Heykel

Presli panel

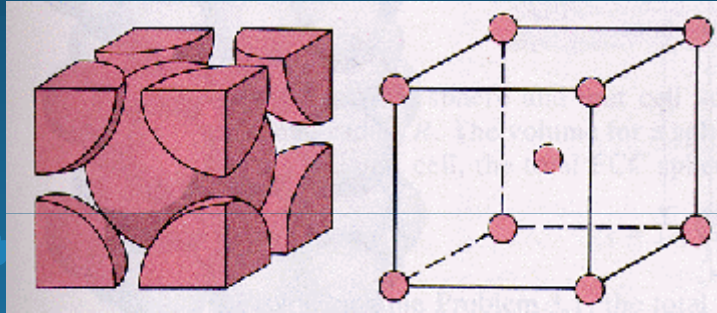
Yumurta kabı

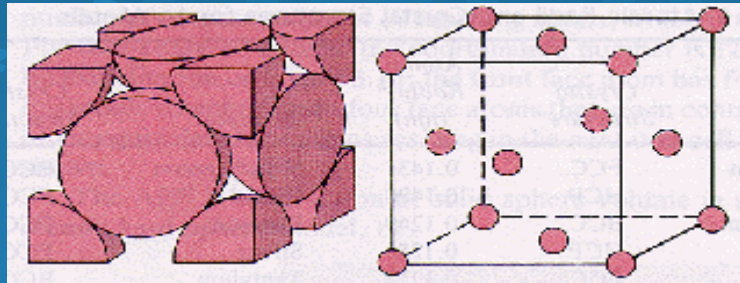
Küllük

Metallerin Genel Özellikleri

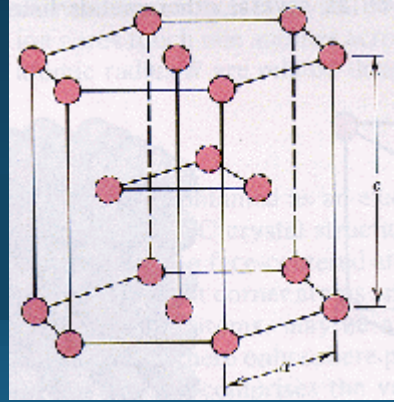
1. Metaller kristal yapıya sahiptirler

Hacim merkezli kübik yapı

Yüzey merkezli kübik yapı

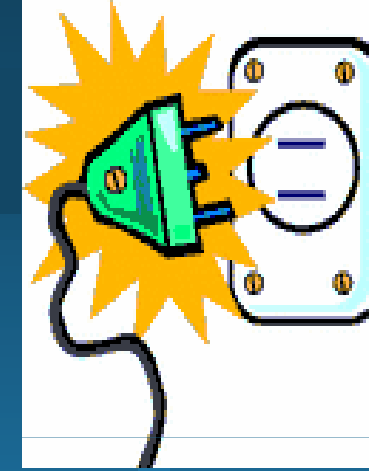
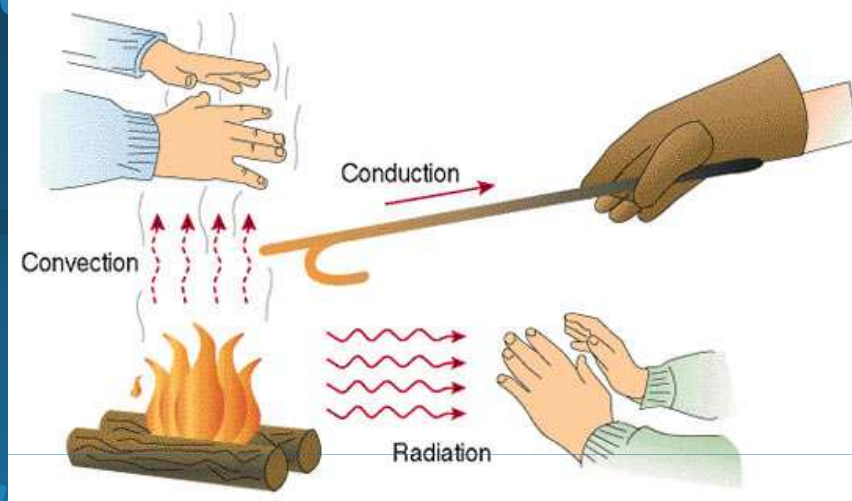
Hexagonal yapı

Hacim merkezli yapıda atomlar kübün köşelerinde $1/8$ oranında, merkezde 1 atom toplam $(8 \cdot 1/8 + 1 = 2$ atom)

Yüzey merkezli yapıda atomlar kübün köşelerinde $1/8$ oranında, 6 yüzeyde $1/2$ oranında yerleşmiş, ortada yok, toplam $(8 \cdot 1/8 + 6 \cdot 1/2 = 1 + 3 = 4$ atom)

Hexagonal yapıda atomlar altıgenin köşelerine bir tane de tam ortasına yerleşmiş ayrıca iki taban düzlemi arasına da 3 atom yerleşmiştir, toplam $(12 \cdot 1/6 + 2 \cdot 1/2 + 3 = 6$ atom)

2. Isıyı ve elektriği iyi iletirler

3. Darbelere ve yüklere karşı dayanıklıdırlar

4. Şekil vermek mümkündür.

5. Kimyasal maddelere karşı ve korozyona karşı dayanıksızdırlar

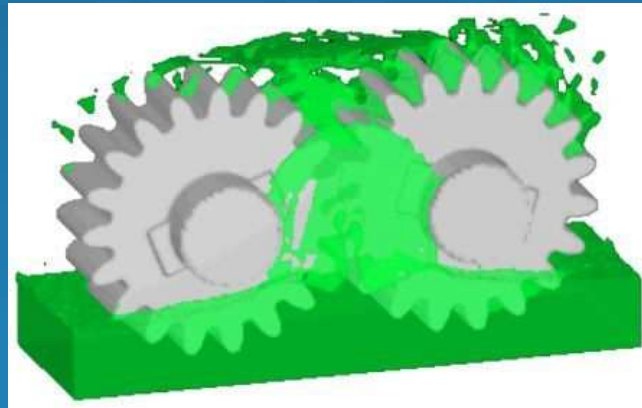
Ni ve Cr kaplanmış

Kullanma yerleri ve tercih sebepleri

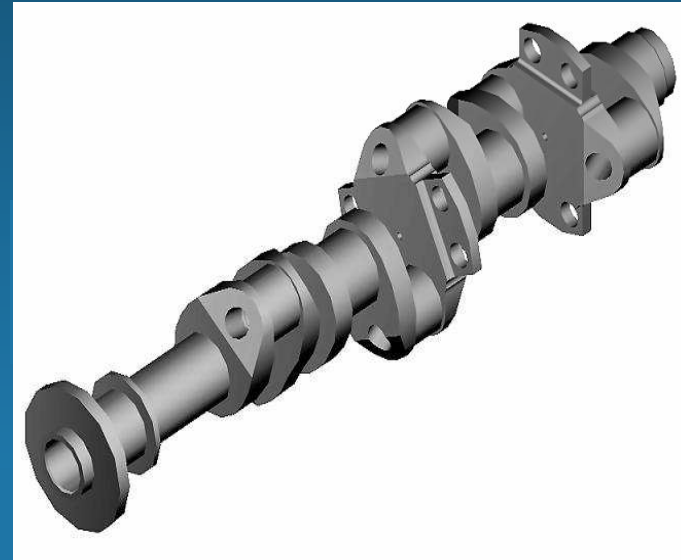
1. Gövde, ayak ve temel plakalar “**Dökme demir**”den yapılır. **Tercih sebebi**, titreşimleri bünyesinde söndürmesi, yağ yutup yağlama yapabilmesi, ucuz olması.

2. **Dişli çarklar**, yerine göre pik döküm, çelik döküm çelik, plastik olabilir. Tercih sebebi tamamen kullanma yerine bağlı kendi tercihimizdir.

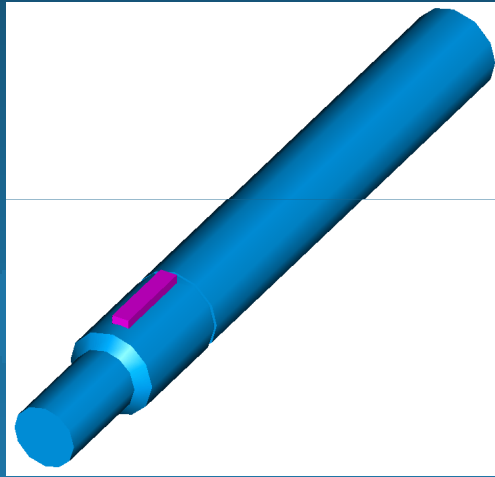
3. **Krank mili** için sfero döküm (grafitler küresel) veya çelik döküm veyahut dövme çelik kullanılır. **Tercih sebebi**, sfero döküm gevrek değildir, çelik döküm mukavimdir. Dövülen çelik daha da güçlü malzemedir.

4. **Kama, feder, ve pim'ler** için st 60 malzeme kullanılır. Tercih sebebi, bu çelikler haddelerden geçirildiği için dökme çeliğe nazaran daha sağlam olmalarından dır.

5. Basit mil ve dingiller için St37 – St70 arası malzemeler kullanılır. Tercih sebebi, çok aşırı yük taşınamaları şartıyla hareket iletimini sağlayabilmeleri

6. **Elastik ortamlar için**, yay çeliği, lastik, ahşap, sıkıştırmış gaz kullanılır. Tercih sebebi, bu malzemeler gelen yükleri söndürerek karşılarlar.

7. Kayma olan yerlerde yumuşak pik döküm, bronz, beyaz metal, çinko ve alüminyum alaşımları ve teflon kaplı yataklar kullanılır. Tercih sebebi sürtünme kuvvetini azaltmak için dir.

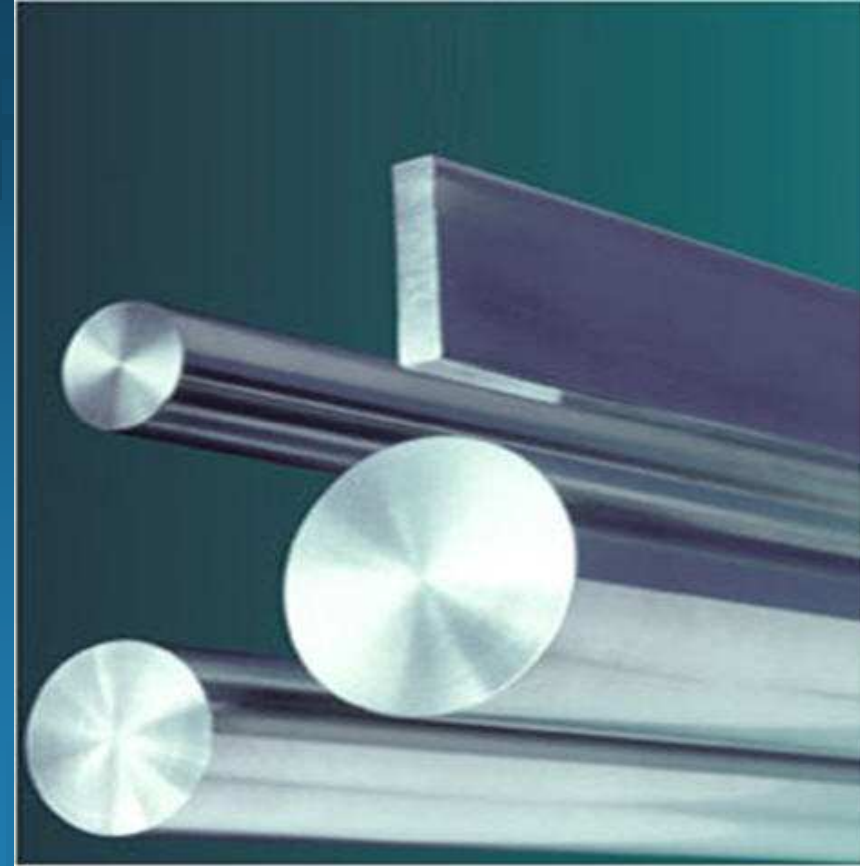
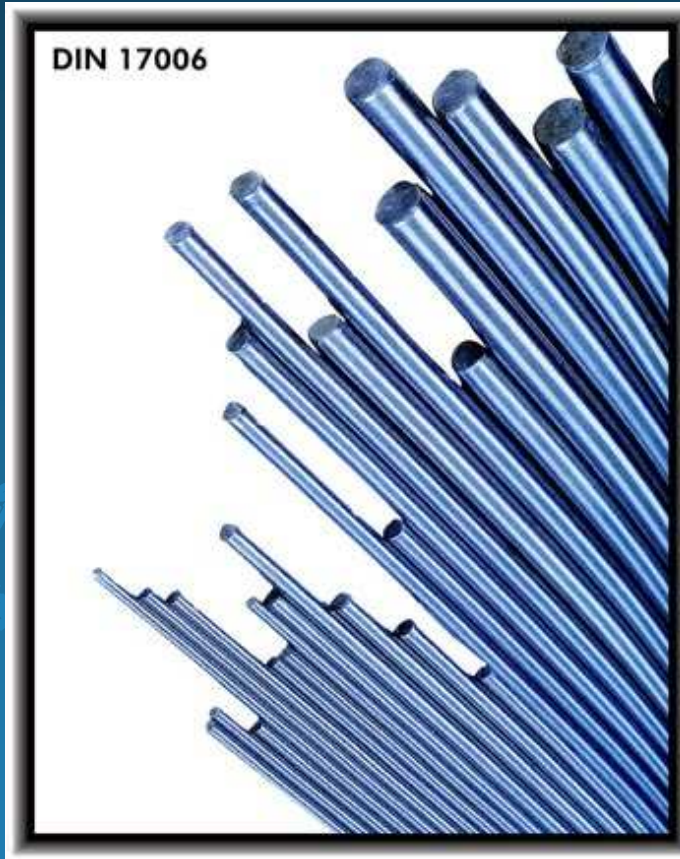

8. **Seri imalatlarda** ekseri içinde **kükürt** olan otomat çeliği ve pirinç malzeme kullanılır

9. Takımlar için takım çeliği kullanılır

10. **Isıya dayanıklılık istendiğinde**, ateş tuğlası, seramik ve yüksek sıcaklığa dayanıklı çelik tercih edilir.

11. **Korozyona karşı** kalay kaplama, çinko kaplama, boya, emaye kaplama, krom kaplama, alüminyum elok salıleme, fosfatlama yapılır

Kalay kaplama

Çinko kaplama

Fırça ile boyama

Kararmaz porselene
Emaye kaplama

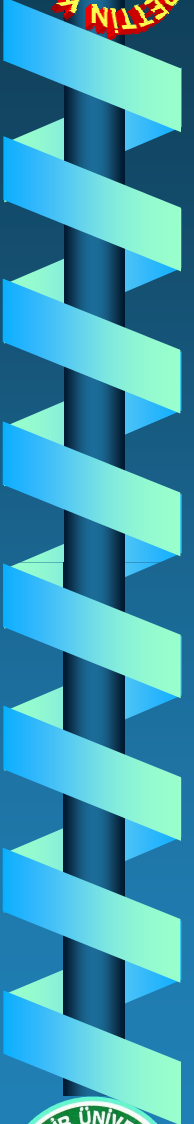
Fosfatlama işlemi

Aluminyum eloksallama

Sert krom kaplama

1. Demir nedir?

- a)-Özgül ağırlığı $2,7 \text{ gr/cm}^3$ olan elementtir
- b)-İçersinde hiç karbon© bulunmayan elementtir.
- c)-Mukavemeti çok yüksek olan elementtir.
- d)-Havadan oksitlenmiyen elementtir

2. Çelik ne demektir ?

- a)- Özgül ağırlığı demirden fazladır
- b)- Havadan etkilenmez
- c)- içersinde % 2 ye kadar C olan bileşimdir
- d)- Döküm yapılmadan direkt kullanılır.

3. Dökme demir ne demektir?

- a)- Sudan etkilenmez
- b)- şekil değiştirmeye çok elverişlidir
- c)- Süper sünektir
- d) İçersinde %6,67 C olan bileşimdir.

4)- Soba üstleri, ızgaralar hangi malzemedendir yapılar?

a)- kurşun b) titanyum c) dökme demir d) kalay

5)- Ev ve apartmanlarda kullanılan radyatörler genellikle hangi malzemelerden yapılar?

a)-Al-dökme demir b)- Cu-Sn c)-Pirinç-Fe
d)-Magnezyum- Fe

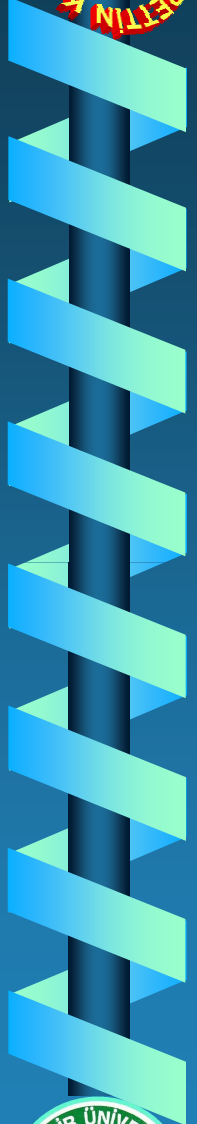
6)- Elektrik iletkenliği çok yüksek ve tel olarak kullanılan 2 malzeme aşağıdakilerden hangisidir?

a)-Demir- bakır b)-Çinko-aluminyum c)-Aluminyum
-bakır d)-kalay-kurşun

7)- Makine parçalarını korozyondan korumak için galvaniz amaçlı hangi element kullanılır?

a)-Çinko b)-Bakır c)-Aluminyum d)-hidrojen

8)- Soğuk hava depoları ve buzdolaplarında boru bağlantılarında hangi malzemenin boruları çoğunlukla kullanılır?

a)- çelik boru b)-kalay boru c)çinko boru d)- bakır boru

9)- yoğunluğu düşük fakat mukavemeti çok yüksek olan element aşağıdakilerden hangisidir?

a)- Bakır b) altın c)-Gümüş d)-Titanyum

10)-Ateşe dayanıklı, hafif, mukavemetli fakat şekillendirilmesi zor olduğundan fazla kullanım alanı bulamayan,ama üzerinde çalışmalar yapılan element hangisidir?

a)-Magnezyum b)-dökme demir c)-oksijen d)- hidrojen

11)-Pillerin,paraların,oltanın yapımında kullanılan silah kabzesinin kaplama malzemesi olarak kullanılan malzeme hangisidir?

a)-Bakır b)-dökme demir c)-Nikel d)- altın

12)-Bataryaların içinde, araba lastiklerinin dengelenmesinde kalem ucu olarak kullanılan element hangisidir?

a)-Kurşun b)-gümüş c)- altın d)-fosfor

13)-Bakır kablarn kaplandığı , kapasitörlerin ve heykellerin yapıldığı element hangisidir?

b)-Çelik b)-dökme demir c)- kalay d)- fosfor

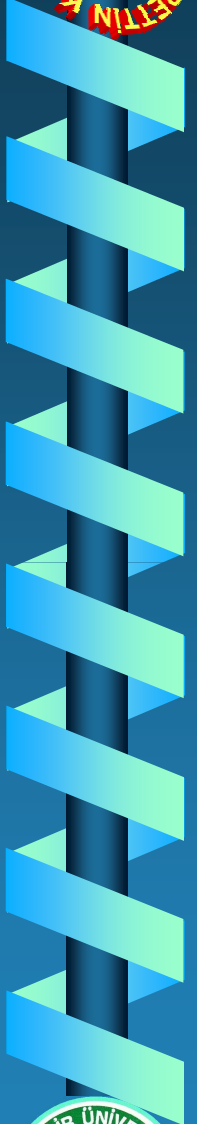
14)-HMK kristal kafesinde kaç atom vardır?

a)- 1 b)- 2 c)-3 d)- 4

15)- YMK kristal kafesinde kaç atom vardır?

a)- 4 b)-3 d)-2 d)-1

16)-Tezgah gövdeleri, ayakları ve temel plakalar aşağıdaki hangi malzemedendir?

a)- bakır b)-Çinko c)-dökme demir d)-gümüş

17)-Aşağıdaki malzemelerden hangisinden krank mili malzemesi olmaz?

a)-Dökme çelik b)-çinko c)dövme çelik d)-sfero dökme demir

18)-Aşağıdakilerden hangisi elastik ortamlarda sönümleyici yay malzemesi olarak kullanılamaz?

a)- yay b)-lastik c)-ağaç takoz d)-çelik

19)-Seri imalat yapmak istediğimizde aşağıdaki lardan hangi ikili malzeme tercih edilir?

a)-dökme demir-ağaç b)-kalay-lastik c)-içinde kükürt olan çelik-pirinç d)-gümüş-altın

20)-Aşağıdakilerden hangi malzeme ısıya dayanım istendiğinde kullanılmaz?

a)-tuğla b)seramik c)-çelik d)-plastik